

Spotkanie wykładowców filozofii przyrody w ramach programu *Science & Ministry*

W dniach od 30 listopada do 1 grudnia 2012 r. w Wyższym Seminarium Duchownym Księży Salezjanów w Krakowie odbyło się spotkanie poświęcone modelowi wykładu filozofii przyrody w wyższych seminariach duchownych. Spotkanie to zostało zorganizowane przez Centrum Kopernika Badań Interdyscyplinarnych. To jedna z inicjatyw w ramach programu *Science & Ministry*, służącemu wykorzystaniu zdobyczy nauki w służbie człowieka, przezwyciężeniu konfliktów (najczęściej pozornych) zachodzących pomiędzy rozumem a wiarą. W ramach wskazanego spotkania podjęto refleksję nad treściami przekazywanymi w ramach wykładów kursorycznych, nad ich ujęciem i godzinowym rozkładem. Przedmiotem dyskusji stał się także problem wykorzystania zaproponowanych treści w posłudze duszpasterskiej: katechetycznej i homiletycznej. Poruszono przy tym trudności związane z religijną ignorancją części wykształconych ludzi oraz z brakiem dostatecznie dobrej orientacji osób duchownych w osiągnięciach z zakresu dyscyplin nauk szczegółowych.

Całość problematyki została zaprezentowana w czterech blokach wykładowych: 1. *Stworzenie i kosmologia*; 2. *Życie i Ewolucja*; 3. *Nauki neurokognitywne i problem duszy*; 4. *Historia i metodologia relacji nauka – religia*.

Zagadnienia pierwszego bloku tematycznego podjął ks. prof. Michał Heller. Omawiając najważniejsze zagadnienia (struktura wszechświata, efekt Dopplera, prawo Hubble'a, modele Friedmana i hipoteza Wielkiego Wybuchu, odkrycie przez Penziasa i Wilsona promieniowania tła, twierdzenia Penrose'a i Hawkinga o osobliwościach, modele kosmologiczne), wskazywał jednocześnie na rzeczywiste problemy, kontrowersje oraz nadinterpretacje, które niewyjaśniane, mimo upływu lat i postępu nauki, zaśmiecają ludzkie umysły, generując pozorne problemy w relacji nauka – teologia, np. utożsamianie Wielkiego Wybuchu z początkiem świata, nieuzasadnione ekstrapolacje twierdzeń naukowych, błędne rozumienie stworzenia świata, zapychanie Bogiem „dziur” w wiedzy. Swoje wystąpienie zakończył przedstawieniem stanu badań nad kwantową teorią grawitacji (unifikującą siły fizyczne): teorię superstrun, teorię pętlowej grawitacji kwantowej, teorię

dynamicznej przyczynowej triangulacji oraz metody grup kwantowych i geometrii nieprzemiennej.

Zagadnienia z bloku wykładowego *Życie i ewolucja* omówili kolejno: ks. dr Włodzimierz Skoczny, mgr Justyna Figas-Skrzypulec i mgr Karolina Prochownik. Pierwszy prelegent zarysował historię sporu toczącego się dokoła teorii ewolucji. Poruszył w tym kontekście takie zagadnienia, jak: nadinterpretacje teologów oraz przyrodników, a następnie oficjalne nauczanie Kościoła. Problematykę tę kontynuowała mgr Justyna Figas-Skrzypulec, przedstawiając i ustosunkowując się do konkretnych religijnych interpretacji teorii ewolucji. Wyliczywszy spektrum stanowisk w temacie początku życia (kreacjonizm, „teoria” inteligentnego projektu, ewolucjonizm teistyczny, ewolucjonizm deistyczny, ewolucjonizm materialistyczny), ukazała problem uwikłania ewolucji w spory naukowe, filozoficzne, ideologiczne, a w konsekwencji i w edukacyjne. Rozwinięciem tej problematyki było wystąpienie mgr Karoliny Prochownik, która podjęła się prezentacji ewolucyjnego spojrzenia na fenomen religii. Prelegentka w swym przedłożeniu odwołała się do religioznawstwa kognitywnego, czyli badającego religijne myślenie i zachowanie z perspektywy nauk kognitywnych i ewolucyjnych (Steward Guthrie, Thomas Lawson, Robert McCauley, Pascal Boyer). Przedstawiła jego główne idee oraz wybrane stanowiska w podjętym temacie (religia jako: 1. produkt uboczny; 2. produkt uboczny i adaptacja; 3. biologiczna adaptacja; 4. adaptacja). W kontekście całego spotkania zaprezentowany materiał stał się przykładem intelektualnych wyzwań, jakie należy podjąć w celu przelamywania redukcjonistycznych interpretacji religii.

Kolejny blok tematyczny objął problematykę antropologiczną – *Nauki neurokognitywne i problem duszy*. Dr Mateusz Hohol zapoznał uczestników z badaniami, które są prowadzone nad rzeczywistością osoby w ramach nauk neurokognitywnych. Odróżniając człowieka od osoby, wskazał na jej rozumienie w kontekście metafizyczno-teologicznym, moralno-etycznym i psychologicznym. Podjął dalej zagadnienia świadomości oraz tożsamości, także wolnej woli. Odwołując się do pracy dr. hab. Łukasza Kurka, wyliczył różnego rodzaju determinizmy (teologiczny, fizyczny, neurobiologiczny, psychologiczny) i pokazał, jak współcześnie podważa się realność wolnej woli (prace amerykańskiego psychologa Daniela Wagnera). Choć obecny stan neurobiologii i psychologii umożliwia także naukowcom (nie-filozofom) dyskusję nad zagadnieniem wolnej woli, to jednak odpowiedzi na kluczowe pytania związane są nadal z interpretacją danych naukowych czy też z precyzją stosowanych pojęć. Nie tylko zatem potrzeba

filozofii uprawianej w kontekście nauk, ale stan nauki i prowadzone badania wymuszają takie jej uprawianie.

Ostatni blok tematyczny zatytułowano: *Historia i metodologia relacji nauka – religia*. Swoje przedłożenia przedstawili: ks. dr hab. Janusz Mączka oraz ks. dr Zbigniew Liana. Pierwszy prelegent zarysował dzieje relacji nauka – wiara, drugi podjął jej metodologiczne aspekty, zawężając problematykę do relacji: nauka – teologia. Ujmując teologię jako językowo artykułowane racjonalne ujęcia wiary religijnej, ukazał: zależność teologii od nauki, wpływ teologii na naukę (możliwe inspiracje) oraz dialog nauki z teologią.

Niniejsze spotkanie było pierwszym, niejako inauguracyjnym program *Science & Ministry* w odniesieniu do intelektualnej formacji seminaryjnej i popularyzacji naukowo poprawnego, a jednocześnie spójnego z wiarą przedstawiania problemów z zakresu filozofii przyrody. Inicjatywa ta wydaje się niezwykle cenna w kontekście współczesnych redukcjonistycznych tendencji, czasami wprost antyreligijnych czy sekciarskich. Prelegenci, odwołując się do konkretnych uczonych i prowadzonych przez nich badań, dali próbki takich stanowisk i jednocześnie konstruktywnej z nimi dyskusji. Właśnie to sprawiło, że podjęta problematyka okazała się nader interesująca. Niebanalne było także omawianie, skądinąd znanych, zagadnień, opatrzonych jednak komentarzem uznanego badacza, doświadczonego wykładowcy i duszpasterza – ks. prof. Michał Hellera – który demaskował utrwalone przekłamania i szkodliwe interpretacje. Wszystko po to, by wskazać i nazwać wszelkie intelektualne deformacje, które pewnej grupie ludzi utrudniają przyjęcie wiary. Ten pastoralny aspekt spotkania stał się nader cennym i inspirującym wątkiem dalszych rozmów. Podjęto także problem godzinowych limitów w wykładzie przedmiotu, zwłaszcza zaś doboru literatury. Pytaniom nie było końca. Mimo czasu przewidzianego na dyskusję i wspólne spotkania, nie udało się podjąć innych kwestii nurtujących uczestników. Taki punkt programu warto byłoby uwzględnić w planowaniu kolejnych spotkań.

Ks. Michał Adamczyk